

Ohje: Tehtävät liittyvät oheiseen aineistoon. **Valitse viidestä tehtävästä kolme.** Tehtävät arvostellaan pistein 0–6. Vastausta kirjoittaessasi voit lähteä siitä, että lukija tuntee aineiston. Vastauksessa esitetyt havainnot, väitteet ja tulkinnat tulee kuitenkin perustella aineiston avulla. Vastauksen sopiva pituus on noin kaksi sivua. Aloita jokainen vastaus uudelta sivulta. **Anna kullekin vastaustekstillesi otsikko.** Merkitse otsikon eteen myös tehtävän numero. Vastausten tulee olla selvästi ja siististi kirjoitettuja, mutta niitä ei tarvitse kirjoittaa puhtaaksi kuulakynällä tai musteella.

Tehtävät

1. Analysoi Harpagonin ja La Flèchen suhdetta Molièren *Saituri*-komedian katkelman (s. 2–3) perusteella.
2. Vertaile sarjakuvaa *Roope-setä* (s. 8) ja katkelmaa *Saiturista* (s. 2–3): millä tavoin niissä kuvataan suhtautumista rahaan?
3. Tutki tekstikatkelmaa (s. 4–6) Kari Narsin kirjasta *Raha ja onni*: mihin teksti pyrkii ja millä keinoin?
4. Kirjoita Kari Narsin tekstistä (s. 4–6) noin 100 sanan tiivistelmä, joka on yhtenäinen teksti. Merkitse sanamäärä tiivistelmäsi perään.
5. Analysoi ja arvioi Reetta Röngän kolumnin (s. 7) argumentaatiota.

Aineisto

Molière: Saituri (katkelma näytelmästä).....	2–3
Kari Nars: Raha ja onni (katkelma tietokirjasta).....	4–6
Reetta Rönkä: Nykyihminen on kiero ja ahne (verkkokolumni).....	7
Don Rosa: Roope-setä (sarjakuva).....	8

Huom.! Tekstien kieliasu on alkuperäisen julkaisun mukainen.

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS

KOLMAS KOHTAUS

Harpagon, saituri
La Flèche, palvelija

Harpagon: Pois täältä! Heti paikalla! Ei mitään mukisemista! No, pillit pussiin ja joutuun, senkin lurjus, hirtehinen!

La Flèche: Enpä ole ikinä nähnyt noin ilkeää ihmistä kuin tuo kirottu äijä; varmasti hänellä on paholainen ilmi elävänä sisässään.

Harpagon: Mitä sinä mutiset itsekseksi?

La Flèche: Miksi ajatte minut pois?

Harpagon: Vai pitäisi minun vielä kysyä lupa sinulta, senkin heittiö! Ulos sukkelaan, tai isken sinut kuoliaaksi!

La Flèche: Mitä pahaa sitten olen tehnyt?

Harpagon: Sen sinä olet tehnyt, että minä tahdon, että lähdet nyt heti paikalla.

La Flèche: Mutta minun isäntäni, teidän poikanne, käski minun odottaa häntä.

Harpagon: Joudat mennä häntä odotamaan vaikka kadulle, mutta älä seistä toljota siinä, minun talossani, kuin mikäkin humalaseiväs, nuuskimassa ja vaanimassa kaikkea, mitä täällä tapahtuu, itse hyötyäksesi kaikesta. En tahdo joka hetki nähdä silmieni edessä miestä, joka urkkii kaikkea, mitä teen, tuollaista petturia, jonka kirotut silmät pälyilevät jokaista tekoani ja liikettäni, ahmivat kaikkea, mitä omistan, ja penkovat joka sopen, olisiko jossakin jotakin varastettavaa.

La Flèche: Miten ihmeessä teiltä voisitte mitään varastaa, teiltä joka pidätte

kaikki paikat lukossa ja itse vartioitte ja vahditte kaikkea päivät ja yöt?

Harpagon: Minä pidän lukossa, mitä itse haluan, ja vartioin kaikkea niin kuin itse parhaaksi näen. On siinäkin urkkija – pidäpäs silmällä kaikkea, mitä minä teen omassa kodissani! Aivan pelottaa, ettei vain hän olisi saanut jotakin vihiä minun rahoistani. Ethän vain ole levittänyt sellaista huhua, että minulla muka on rahoja kätöksissä?

La Flèche: Ai, onko teillä rahoja kätöksissä?

Harpagon: Eikä ole, senkin lurjus! (*Itsekseen.*) Äh, tämä on aivan sietämätöntä! Minä vain kysyin, oletko ilkeysissäsi levittänyt sellaista huhua, että minulla muka on rahoja?

La Flèche: Mitäpä se minua liikuttaa, onko teillä rahoja vai eikö, koska itse en niistä kuitenkaan mitään kostu?

Harpagon: Vai viisastelemaan vielä siinä! Tahdotko korvillesi? (*Kohottaa kätensä antaakseen korvapuustin.*) Ulos täältä, ja kuin olisit jo!

La Flèche: Hyvä on. Mennään, mennään.

Harpagon: Odotahan! Ethän vain ole ottanut mitään mukaasi?

La Flèche: Mitäpä minä olisin ottanut?

Harpagon: Tule tänne, että näen. Näytä kätesi!

La Flèche: Tässä.

Harpagon: Entä muuta?

La Flèche: Mitä muuta?

Harpagon: Niin, niin!

La Flèche: Tässä nämä ovat.

Harpagon: Ethän vain ole mitään pistänyt tuonne?

La Flèche: Katsokaa itse.

Harpagon (Kopeloi hänen polvihousujensa lahkeensuita.): Tällaiset leveät polvihousut ovat kuin vartavasten tehdyt varastetun tavaran kätköpaikoiksi; soisinpa, että joku hirtettäisiin tällaisten käyttämisestä!

La Flèche: Totisesti oikein tuollaiselle miehelle, että pelkää minun haluavan varastaa häneltä!

Harpagon: Mitäh?

La Flèche: Häh?

Harpagon: Mitä sinä puhut varastamisesta?

La Flèche: Sanoin vain, että kylläpä kopeloitte ja pengotte joka paikan nähdäksenne, olenko minä muka varastanut.

Harpagon: Niin juuri aion tehdäkin. (*Kopeloi La Flèchen taskuja.*)

La Flèche: Rutto vieköön tuollaisen saituuden ja tuollaiset saiturit!

Harpagon: Mitä? Mitä sinä puhut?

La Flèche: Mitäkö minä puhuin?

Harpagon: Niin, niin, mitä sinä puhuit saituudesta ja saitureista?

La Flèche: Sanoin vain, että rutto vieköön saituuden ja saiturit.

Harpagon: Kenestä sinä puhut?

La Flèche: Saitureista.

Harpagon: Mistä saitureista?

La Flèche: Itaroista ja kitupiikeistä.

Harpagon: Mutta ketä sinä heillä tarkoitat?

La Flèche: Mitäpä te siitä välitätte?

Harpagon: Minä välitän, mistä tahdon.

La Flèche: Ette kai luule minun puhuvan teistä itsestänne?

Harpagon: Luulen, mitä luulen, mutta tahdon, että sanot, kenestä puhut niin sanoessasi.

La Flèche: Minä... minä vain puhelin itsekseni.

Harpagon: Mutta minä voin vielä puhua sinulle sillä tavalla, että korvasi kuumenevat.

La Flèche: Kiellättekö siis minua kiroamasta saitureita?

Harpagon: En, mutta kiellän sinua lörpöttelemästä ja olemasta hävytön. Ole vaiti!

La Flèche: En ole sanonut kenenkään nimeä.

Harpagon: Jos vielä puhut, saat selkääsi.

La Flèche: Jos kenen nenää kutkuttaa, niin niistäköön!

Harpagon: Etkö osaa pitää suutasi kiinni?

La Flèche: Kyllä osaan, väkisinkin.

Harpagon: Hahhah!

La Flèche (Osoittaa Harpagonille ihokkaansa taskua.): Kas tässä olisi vielä yksi tasku, oletteko nyt tyytyväinen?

Harpagon: No anna se minulle takaisin ilman muuta.

La Flèche: Mikä sitten?

Harpagon: No se mitä olet minulta ottanut.

La Flèche: En ole ottanut teiltä yhtään mitään.

Harpagon: Onko se varma?

La Flèche: Aivan varma.

Harpagon: Hyvästi sitten. Mene horman tuuttiin!

La Flèche: Olipa siinä päästötodistusta kerrakseen.

Harpagon: Ainakin minä panen sen asian sinun omalletunnollesi. – Siinäkin taas tuollainen palvelija, hirtehininen, joka kiusaa minua kovasti. En kärsi nähdä koko tuota ontuvaa koiraa silmiäni edessä.

Molière, *Saituri* (1668)

Suom. Lauri Hirvensalo (1959)

VOITTAJIEN KIROUS

Rikkaus on kuin merivesi; mitä enemmän sitä juo, sitä enemmän on jano.

(Arthur Schopenhauer)

Antiikin ajoista alkaen ihmiset ovat haaveilleet rahasta, ilosta ostaa kaikkea halua- maansa ja tehdä kaikkea, mistä ovat salaa unelmoineet, vailla taloudellisia rajoit- tuksia. Ja ehkä myös tehdäkseen vaikutuksen muihin, etenkin vihamiehiinsä. Joku haaveilee ehkä jopa sen yrityksen ostamisesta, jossa työskentelee, ja esimiehensä erottamisesta.

Rikkautta pidetään siis aika yleisesti kaiken pahan parannuskeinona. Rikkauden houkuttelevuutta korostaa se, että kokonaista 70 prosenttia kaikista täysi-ikäisistä suomalaisista pelaa ainakin silloin tällöin lottoa. Keskivertopelaaja sijoitti vuonna 2005 yli 250 euroa Veikkaus-yhtiön rahapeleihin, mikä on hämmästyttävä summa, kun ajattelee, että pelaajakaartiin kuuluu paljon eläkeläisiä.

Ne yli kaksi miljoonaa suomalaista, jotka pelaavat lottoa säännöllisesti, näkevät sen virkistävänä huvina ja odottavat jännittyneinä tulosta. Monelle se on ainoa tapa toivoa taloudellisen tilanteen tuntuva parannusta. Eräs Tervalammen kuntoutus- keskuksen miespuolinen potilas ilmaisi asian lakonisesti: ”Minun unelma on lotto- voitto, ja iso.”

Uhkapeli on monille ihmisille tärkeä keino riistäytyä irti arkisen elämän rajoit- tuksista. Kun elää toivossa, että jokin ulkoinen mahti tulee apuun, se vähentää tar- vetta yrittää itse parantaa omaa taloudellista asemaansa. Siksi loton kaltaiset pelit ovat juurtuneet syvälle monien maiden työväenluokan kulttuuriin, ihmisiin, joilla on minimaaliset mahdollisuudet rikastua muulla tavalla ja joilla on järkkymätön usko kaitselmukseen ja kohtaloon, välitön rahan tarve ja joskus henkilökohtaisia velkoja.

Lottomiljonäärien ensi sokki

Eräessä kaksikymmentäkaksi arpajaisvoittajaa käsittävässä amerikkalaisessa tutki- muksessa ei, kumma kyllä, löydetty merkittävää eroa voittajien onnellisuuden ja vertailuryhmän raportoidun onnellisuuden välillä tietyn sopeutumisjakson jälkeen. Samaan johtopäätökseen tulee taloustieteen nobelisti Daniel Kahneman, joka myös havaitsi, ettei arpajaisvoittajista tullut pysyvästi ja selvästi aiempaa onnellisempia, vaan he liukuivat vähitellen alaspäin kohti aikaisempaa onnellisuustasoaan.

Vastaava englantilainen 191 rahapelivoittajaa koskeva tutkimus vahvisti sen, että voittajista useimmat tunsivat ensi euforian haihduttua olevansa vain hieman ai- kaisempaa onnellisempia. Jotkut voittajat olivat kohdanneet jopa vakavia ongelmia (depressiota, alkoholismia, yleistä pettymystä ihmisiin ja elämään), jotka myrkytti- vät heidän elämänsä. Heidän koko totuttu maailmansa oli romahtanut.

Useimmat lottovoittajat jatkoivat innokkaasti lottoamista siitä huolimatta, että päävoiton saaminen on häviävän pieni; Suomessa mahdollisuus saada päävoitto yhdellä lottorivillä on yksi noin viidestätoista miljoonasta (tarkka luku 15 380 937). Rahapeleissä suurten lukujen laki ei vahvista uhkapelurien yleistä harhakäsitystä (josta kautta aikojen on kiistelty baareissa ja kapakoissa), että esimerkiksi kolikkoa heitetessä kruuna on todennäköisempi, kun sitä ennen on saatu jatkuva sarja klaavaa.

Ensi sokin jälkeen vain harvat voittajat olivat pilviähipovan onnellisia. Sukulaiset ja naapurit osoittautuivat varsin usein kateellisiksi ja jopa vihamielisiksi, rahanhimoiset ihmiset kävivät jatkuvasti voittajien kimppuun kerjuukirjeillään, vierailuillaan ja häirintäsoitoillaan. Joidenkin oli muutettava, ja heidän uudet naapurinsa saivat heidät nolostumaan. Toisten oli vaihdettava nimeä, ja he tunsivat olevansa yksinäisempiä kun olivat jättäneet työpaikkansa tai muuttaneet muualle.

Liian intensiivisillä positiivisilla kokemuksilla (kuten suurella voitolla) on havaittu olevan joitakin odottamattomia seurauksia. Niiden taipumuksena on väljähdyttää onnen tunnetta yleensä, koska on kyseenalaista, onko intensiivinen tunne ylipäänsä yksilölle arvokkaampi kuin monet pienet, hieman vähemmän intensiiviset tunnekokemukset. Amerikkalaisten tutkijoiden mukaan miljoonien voittajat eivät iloinneet pienistä positiivisista tapahtumista enää samalla tavalla kuin aikaisemmin, vaikka ne ovat elämän suola (esimerkiksi yhdessäolo lasten ja ystävien kanssa). Suurvoitto oli korottanut voittajien onnellisuuskynnystä niin paljon, että monet arkipäiväiset positiiviset elämykset menettivät onnellisuutta lisäävän vaikutuksensa. Voittaja oli kerta kaikkiaan pilalle hemmoteltu.

Suomessa on voinut lotota vuodesta 1971 lähtien. Näiden 35 vuoden aikana päävoittoja on ollut runsaat 2700, joihin sisältyvät myös lisäarvontojen täysosumat. Erään suomalaisen lottovoittajia koskevan tutkimuksen mukaan voittohetken taitavaa hipovan onnentunteen jälkeen seurasi sokki. Epäilyn kannoilla tuli tyypillisesti tunnereaktio, jossa ahdistus yhtyi iloon. Mieleen hiipi epävarmuuden tunne, kun ajatteli, että nyt voi täyttää kaikki inhimilliset toiveensa: kuinka nyt pystyy hallitsemaan uuden tilanteen, koko maailma käy arvaamattomaksi ja kaikki yhä epävarmemmaksi, koska on joutunut täysin tuntemattomille vesille. Voittajat tunsivat useimmissa tapauksissa olevansa hukassa.

Voittosokkia seuranneen siirtymäajan jälkeen useimmat suomalaiset lottovoittajat ovat kuitenkin kyenneet vähitellen sopeutumaan uuteen tilanteeseensa siitä huolimatta, että voiton onnellisuutta lisäävä vaikutus on laantunut. Mutta joitakin ongelmatapauksia on tunnistettu niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa.

Teron maanpäällinen helveti

Yksi suomalainen ongelmatapaus oli Tero (tekaistu nimi). Hänen lottovoitostaan julkaistiin pieni uutinen eräässä iltapäivälehdessä nimeä mainitsematta, mutta kuitenkin niin, että pienellä paikkakunnalla muutamat tuttavat saattoivat arvata hänen nimensä. Siitä Terolle alkoi pitkäaikainen maanpäällinen helveti.

Kateelliset ystävät ja tuttavat puhuivat pahaa hänen selkensä takana ja yrittivät eri tavoin hyötyä hänestä. Kaikkien mielestä oli itsestäänselvää, että hänen piti tarjota koko poppooille kierros baarissa, ja häneltä lainattiin rahaa, mutta se jätettiin usein maksamatta. Vaimo ei pitänyt Teron hänelle ostamasta autosta eikä sisar asunnosta, jonka Tero hankki hänelle, joten mies perui molemmat kaupat.

Tero alkoi tuntea syyllisyyttä saamastaan voitosta. Yhteydet moniin hyviin ystäviin ja tuttaviin katkesivat. Hän vaihtoi kaksi kertaa asuntoa ja muutti kerran nimensä sen takia, että sai uhkaussittoja eikä enää viihtynyt naapurustossaan. Naapurit olivat aluksi ystävällisiä, mutta alkoivat suhtautua häneen nurjasti ja kyräilivät häntä. Pihalla häntä ei enää kukaan tervehtinyt. Tero ei välittänyt enää mennä autolleen, sillä hän oli kuulevinaan naapureiden sanovan: ”Siinä se saatanan lottovoittajan paskiainen taas tepastelee.”

Kun verovirastossa kyseltiin, mistä Tero oli saanut miljoonansa, häntä ei ensin uskottu. Mutta kun asia oli käynyt selväksi, häneen ei enää suhtauduttu kunnioituskella vaan alettiin vihata. Hän tunsikin olonsa kovin tuskaiseksi, ja ahdistus aiheutti fyysisiä oireita. Häntä hikoilutti, kädet vapisivat ja tuntui kuin hänellä olisi ollut pala kurkussa. Ruumiinlämpö vaihteli aivan epänormaalilla tavalla, hän sai paniikki- ja hyperventilaatiokohtauksia, joiden takia joutui kaksi kertaa sairaalahoitoon. Hänen oli pakko ruveta nauttimaan rauhoittavia ja mielialalääkkeitä. Mutta paineet ja ahdistus ajoivat hänet myös käyttämään alkoholia liikaa. Kului vuosia, ennen kuin Teron elämä palasi normaaliksi.

Kari Nars, *Raha ja onni* (2006)
Suom. Juha Peura (2006)

– Siinä se ”saatanan lottovoittajan paskiainen” taas tepastelee...

Nykyihminen on kiero ja ahne

Koiran silmissä on jo viikkoja ollut surumielinen katse. Tavaroita kannetaan pois, jäljelle jäävät vain huonekalujen alta paljastuvat vaalenneet lattialaudat. Omituisia nyssyköitä ja pussukoita lojuu kaikkialla, ihmiset penkovat paikkoja ja kävelevät sisälläkin kengät jalassa. Kaikki on ihan toisin.

Koira ei tilannetta ymmärrä. Minä sen sijaan tajuan jälleen kerran tavaran määrän ja luopumisen vaikeuden.

Kun äitini pakkasi keittiötään laatikoihin, hän toivoi astioiden menevän rikki. Silloin luopuminen olisi helpompaa. Minä olen jokaisen muuttoni yhteydessä tehnyt pyhän lupauksen: nyt hankkiudun eroon, raivaan, karsin, karistan kannoiltani kaiken turhan. Mutta tulevan asunnon vinttikomerossa on aina katalasti tilaa tavaroille.

Kautta aikojen on ihmisiä varoiteltu liiasta haluamisesta. Kymmenestä käskystä kaksi menee kaiken haalimisen tuomitsemiseen. Nuuskamuikkunen hymyilee lempeästi telkkarin ruudusta ja toteaa rauhallisesti, ettei hänen tarvitse omistaa mitään. Kun Nuuskamuikkunen sulkee silmänsä, hän voi nähdä kaikki rikkaudet, eikä niitä silloin tarvitse edes kantaa.

Eräässä lempirunossani Kaarlo Sarkia toteaa: "Älä milloinkaan sano: tämä on iäti minun. Elon maljasta juovu, taas siitä jos tarpeen, kivutta luovu. On maailman rikkaus sinun, kun mitään et omakses ano."

Sori nyt vaan Mooses, Nuuskamuikkunen ja Kaarlo, mutta yrittäkääpä tuota tänä päivänä. Voin kertoa, että nykyään ei ole niin helppoa olla ihanteellinen ja aatteellinen. Ahnehtimisesta on tehty liian vaivatonta! Ja sitä paitsi, on mielestäni väärin syyllistää heikkoja ihmisyksilöitä, kun vika löytyy lopulta ympäröivästä yhteiskunnasta.

Nykymaailmassa haaliminen ei ole vaikeaa, elämmehän tarpeettomassa tavarapaljoudessa. Ihminen on tärkeämpi kuluttajana kuin kansalaisena. Ostovoima merkitsee enemmän kuin aatteet ja ajatukset. Ja kaiken lisäksi viime vuosien talouspaniikissa ihmisten ylle on aseteltu sankarin viittaa kaikesta kansantalouden ravitsemisesta. Älä ruoki lamaa, vaan jatka ostamista.

Meininki on tehnyt nykyihmisestä myös kieron. Eräänä iltana kiertelin kaupungilla ilman kummempaa tekemistä. Kävelin putiikista toiseen, hiplasin kauniita esineitä, olin hiljaa. Jossain vaiheessa tajusin, että olen tullut kauppaan rentoutumaan. Olen oikeasti tullut kuluttamisen keskelle hiljentymään. En halua edes ajatella, mitä Nuuskamuikkunen tähän sanoisi.

Ahneen taakka on raskas, varsinkin kun lisäpainoa tuo vielä huono omatunto. Sillä vaikka yhteiskunta on sinänsä materiomyönteinen, ihmisiin istutettu ajatus omistamisen pahuudesta on tiukassa. Kulutushysteriaa kuuluu paheksua ja tavarasta kuuluu tulla paha mieli. Tavarapaljouden ja tunnontuskien välillä tasapainottelu on absurdia. Ja vähän tekopyhää.

Tämän kolumnin kuuluisi päättyä fanfaarien saattamana suureen tajuamisen hetkeen. Tilanteeseen, jossa ymmärsin kaiken, heitin roinan kierrätyskeskukseen ja ryhdyin katsomaan kulutushysterian valtaamia ihmisiä lempeän säälivästi.

Loppuhuipennuksen sijaan totean jatkavani huonon omantunnon ja kaiken kaman roudaamista. Mooseksen, Nuuskamuikkusen ja Kaarlo Sarkian maailmoissa oli erilaisia taakkoja. Nykyihmisellä on nämä. Ja jottei se huono omatunto pääsisi unohtumaan, kannattaa hommata koira. Sen katseesta tulee niin paha mieli, että ainakin yrittää olla vähän parempi ihminen.

Reetta Rönkä 15.8.2011

<<http://reettaronka.puheenvuoro.uusisuomi.fi/80647-nykyihminen-on-kiero-ja-ahne>>.

Luettu 31.1.2012.

WALT DISNEY
ROOPE-SETÄ

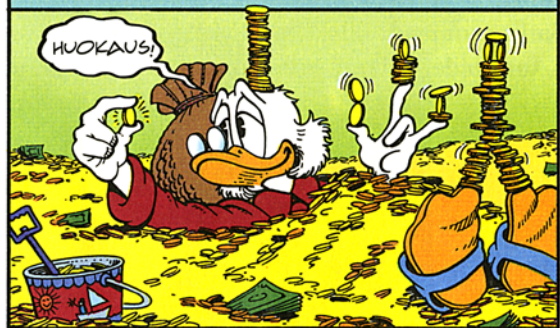
ROOPE ANKKA ON MAAILMAN RIKKAIN ANKKA. HÄN RAKASTAA RAHOJAAN - KAIKKIA VIITTA "MULTIZILJOONAA, YHDEKSÄÄ ABSURDILJOO-NAA JA SEITSEMÄÄ FANNAA JA SEITSEMÄÄ YNNÄ TASTRILJOONAA YNNÄ KUUTTATOISTA PENNIÄÄN!

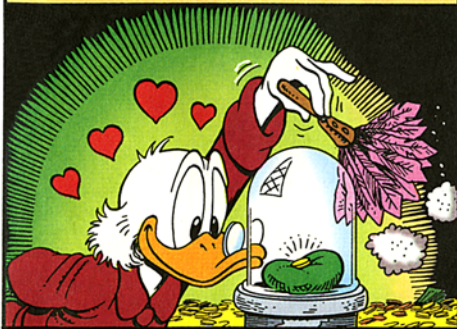
HÄN RAKASTAA NIITÄ, KOSKA ON SAANUT REHKIÄ ANSAITAKSEEN NE. HÄN RAKASTAA NIITÄ, KOSKA ON SAANUT REHKIÄ PITÄÄKSEEN NE HALLUSSAAN!

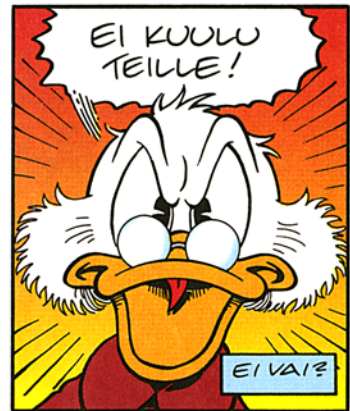
HÄN MUISTAA, MISTÄ KUKIN HUOLELLA HOIVATTU KOLIKKO ON KOTOISIN. NIIHIN KÄTKETTY ROOPE ANKAN ELÄMÄNTARINA ...

...ALKAEN HÄNEN ENSILANTISTAAN, JONKA POHATTA ON HELLÄSTI ASETTANUT LEFÄÄMÄÄN SAMETTITYYNYLLE.

MUTTA MITEN HÄN SAI TUON MYNTIN OMAKSEEN? KUINKA HÄNESTÄ TULI NÄIN RIKAS? MIKÄ ON HÄNEN TARINANSA?

Don Rosa
Roope Ankan elämä ja teot (1997)